

ОЦІНКА ПОТЕНЦІАЛУ ТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуто проблематику методичного забезпечення проведення оцінки потенціалу транспортних підприємств. Досліджено методику оцінки та побудовано ієрархічну структурування методичних підходів до оцінювання потенціалу.

Ключові слова: потенціал, оцінка, підприємство.

В статье рассмотрена проблематика методического обеспечения проведения оценки потенциала транспортных предприятий. Исследована методика оценки и построена иерархическая структуризация методических подходов к оцениванию потенциала.

Ключевые слова: потенциал, оценка, предприятие.

The article deals with the problems of methods of assessing potential transport companies. Study method to evaluate and constructed a hierarchical structuring of methodological approaches to evaluation capacity.

Key words: potential, evaluation, an enterprise.

Постановка проблеми. В умовах ринку, що характеризуються нестабільністю цілей підприємства, обумовленою мінливістю попиту та пропозиції, змінами в конкурентному середовищі й іншими макро- і мікроекономічними факторами, однією з першочергових завдань підприємства стає оцінка ресурсного забезпечення, поточних, прихованих і перспективних можливостей підприємства, тобто його економічного потенціалу.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Сутність та теорія оцінки потенціалу займає провідне місце у світовому науковому доробку щодо управління підприємствами. Найбільш відомі дослідники, такі як М. Портер, М. Мескон, А.Дж. Стрікланд, А.А. Томпсон, сформувавши основні положення управління потенціалом підприємства та визначили процеси його формування і розвитку [1-2]. Основні методичні положення в Україні щодо сутності досліджуваної економічної категорії викладено у працях Н.С.Краснокутської, О.К. Добикіної, І.З. Должанського, Е.В. Лапіна, О.С. Федоніна [3-7]. В українській економічній теорії дослідженню потенціалу та його оцінки на транспортних підприємствах присвячено дослідження В.І. Щелкунова, В.М. Загорулька, О.В. Ареф'євої [8-10]. Зазначені науковці сформувавши загальноприйняте трактування потенціалу з ресурсної та управлінської точок зору.

Виділення невирішеної проблеми. За роки наукових досліджень потенціалу підприємства накопичився великий інструментарій його оцінки. Тому постає проблема конкретизації та обґрунтування вибору методичного підходу до оцінки потенціалу, а також пошуку інструментів оцінки й аналізу економічних можливостей на транспортних підприємствах.

Метою дослідження є узагальнення і класифікація існуючих методичних підходів до оцінки економічного потенціалу підприємства та

визначення специфіки оцінювання потенціалу транспортних підприємств України.

Викладення основного матеріалу. Довгий час у вітчизняній економічній науці економічний потенціал підприємства ототожнювався з масштабом діяльності об'єкта, а для його характеристики використовувалися поняття розмір підприємства та його виробнича потужність. При цьому під розміром розумілися: виробнича площа, кількість робочих місць, загальна чисельність персоналу, обсяг продукції, сумарна вартість основних фондів, а під потужністю - обсяг продукції в натуральному вимірі. Однак і розмір, і потужність дають лише орієнтовне уявлення про можливості підприємства, тому що:

- виступають характеристиками, що не знаходяться в прямому взаємозв'язку з умовами й інтенсивністю використання ресурсів підприємства за призначенням;

- не відбивають ступінь ефективності використання ресурсів для оптимізації можливостей підприємства.

Оцінювання потенціалу підприємства полягає в інтегральному відображенні поточних і майбутніх можливостей економічної системи трансформувати вхідні ресурси за допомогою притаманних їй персоналу підприємницьких здібностей в економічні блага і таким чином задовольняти корпоративні і суспільні інтереси та досягати поставлені цілі.

В методиці оцінки потенціалу підприємства існує 2 концепції (рис. 1): концепція вартісної оцінки; концепція оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства.

Концепція вартісної оцінки ґрунтується на визначенні вартості ресурсної бази потенціалу та впливу ринкових чинників на неї і поєднує 3 загальноновизначених підходи: дохідний, витратний та порівняльний. Визначення грошового розміру потенціалу транспортних підприємств полягає у оцінці вартості використовуваної землі, машин, обладнання, нематеріальних активів та інших ресурсів. Основними інструментами доходного підходу є капіталізація та дисконтування очікуваних надходжень від користування; витратного – оцінка витрат на створення чи відновлення фондів; порівняльного – індексації та поправочні коефіцієнти. При вартісній оцінці потенціалу транспортних підприємств не враховуються приховані та потенційні економічні можливості, такі як економічна та інвестиційна привабливість, синергічність взаємодії, мобільність ресурсів.

Аналіз конкурентоспроможності потенціалу ґрунтується на матричних та індикаторних методах визначення ринкової позиції підприємства та впливу зовнішнього середовища на нього. Стратегічний аналіз дозволяє виявити можливості управлінської системи щодо забезпечення майбутнього розвитку. Проте оцінка конкурентоспроможності не дає відповіді на питання щодо вартості потенціалу та ефективності його використання.

Останнім часом набули поширення комплексні методики, засновані як правило, на експертних дослідженнях впливу тих чи інших факторів.

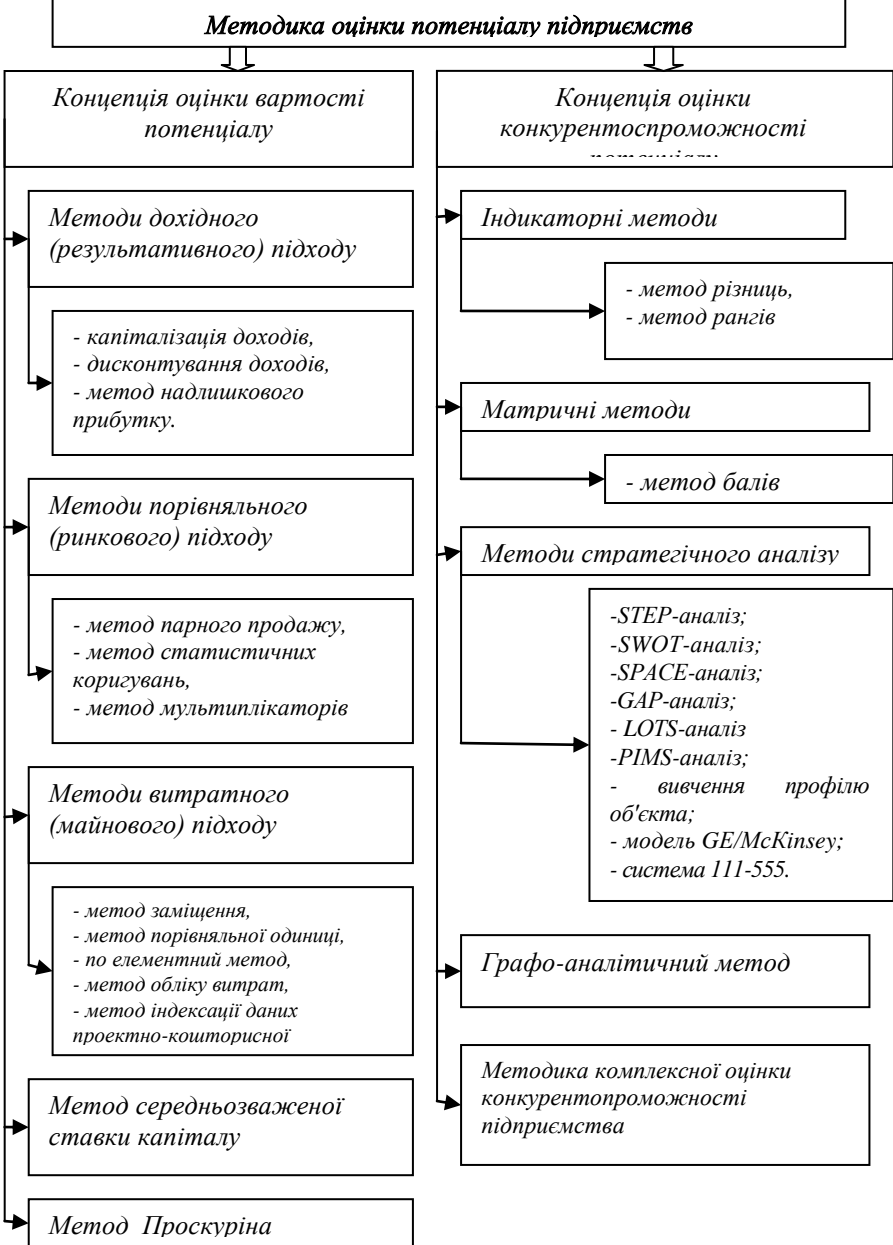

Рис. 1. Класифікація методичного забезпечення оцінки потенціалу

При оцінці потенціалу транспортних підприємств основним інструментом визначення вартості є оцінка стану основних фондів. Наприклад, в Україні при оцінці машин і обладнання переважно використовують методи вартісної концепції: - витратний підхід: метод розрахунку за ціною однорідного об'єкта, метод аналізу й індексації витрат, метод по-елементного розрахунку витрат, метод визначення собівартості за укрупненими (збільшеними) нормативами; - порівняльний підхід: метод прямого порівняння, метод статистичного моделювання ціни; - дохідний підхід: методи капіталізації та дисконтування.

Зазначенні методи враховують лише ресурсну базу транспортних підприємств. Оцінка потенціалу ринкових можливостей транспортних підприємств потребує удосконалення, оскільки більшість методів розроблені для закордонних підприємств і не враховують наступні особливості: старіння ресурсної бази, низька платоспроможність пасажирів, відсутність розвинутої мережі вантажних перевезень, не пристосованість логістичних інструментів управління до українських ринкових умов, потреби в модернізації та розвитку системи управління.

Висновки. Проведене автором узагальнення методології оцінки потенціалу підприємства допомагає структурувати існуючі підходи та методи та обґрунтовувати вибір їх застосування. Формалізація проблем оцінки потенціалу транспортних підприємств відображає потребу подальших досліджень та наукового пошуку ефективного методологічного інструментарію, який врахував би і особливості галузі і зростаючу потребу оцінювати не лише ресурси, а й можливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер : пер. с англ. / под ред. и предисл. В.Д. Щетинина. – М. : Международные отношения, 1993. – 896 с.
2. Томпсон А.А., Стрикленд А.Дж. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации для анализа: Пер. с англ. -М.: Изд. дом «Вильямс», 2002.
3. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посібник. – К.: ЦНЛ, 2005. – 352 с.
4. Должанський І.З., Загорна Т.О., Удалих О.О. Управління потенціалом підприємства. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 362 с.
5. Добикіна О. К. Потенціал підприємства: формування і оцінка : навч. посіб. /О. К. Добикіна, О. С. Рижиков. – К. : Центр навч. л-ри, 2007. – 208 с.
6. Лапин Е.В. Экономический потенциал предприятия: Монография. -Сумы: ИТД «Университетская книга», 2002.
7. Федонін О.С., Репіна І.М., Олексюк О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – 316 с.
8. Щелкунов В.І. Виробничий потенціал України. Стратегія формування та використання. – К.: Наукова думка, 1999. – 238 с.
9. Загорулько В.М. Організація відтворення матеріальних ресурсів авіаційного транспорту — К.: Київ. міжнар. ун-т цив. авіації. , 1997. — 135.

10. Арефєва О.В., Корєнков О.В. Управління потенціалом розвитку промислових підприємств: Монографія. – К.: ГРОТ, 2004. – 200с.